

A Libanoni al-Katáib Párt szerepe az 1975 előtti években

Az al-Katáib (*Hizb al-Katáib al-Lubnaniya*) vagy más néven Libanoni Falangista Párt 1975 előtt az egész arab világban az országosan beágyazott, szervezett tömegpártok legtipikusabb példáját jelentette. Fennállása során meg tudta erősíteni tagjai szolidaritását és növelni fegyelmét. Jóllehet túlnyomórészt maronita bázissal rendelkezett a felekezeti politikai rendszerű Libanonban, mégis azt mondhatjuk, hogy nem konfesszionális alapon politizált. Igaz, hogy versengő pártként függetlenül cselekedett az államtól, ám gyakran játszott olyan szerepet az állam- és nemzetépítésben, amely leginkább az állampártokra jellemző.¹

A Katáib messze a legnagyobb és a legjobban szervezett libanoni politikai párt volt a polgárháború előtt. 1936 novemberében Pierre Dzsemájel gyógyszerész (1905–1984) és négy másik keresztény libanoni személyiség (Safik Naszif, Charles Hilu,² Georges Nakas, Émile Jarid) ifjúsági félkatonai mozgalomként hozta létre.³ Az ilyen típusú mozgalmak egyébként nem voltak ritkák akkoriban a Közel-Keleten.⁴ Az alapítók fiatalok voltak, francia neveltetésben részesültek, a középosztálybeli értelmiséghez tartoztak (gyógyszerész, jogász, újságíró, mérnök). A szervezet nyugati modell alapján épült fel. Eredeti célja a fiatalok hazafias szellemű nevelése volt, de nagyon hamar a francia mandátori hatóságok politikai ellenzéke vált belőle, mely kívül helyezkedett el az alkotmányos kereteken. Arra válaszul hozták létre, hogy akkoriban elterjedt volt az agitáció a Szíriával vagy más arab országgal való egyesülés érdekében, az arab egység nevében. Az *al-katáib* szó (egyres száma *katiba*) „sereget”, „zászlóaljat”, „osztatot”, „rajt” jelent: az elnevezés azt a célt szolgálta, hogy kihangsúlyozzák a szervezet katonai céljait.

Az al-Katáib logója

Habár kezdetben a pártot az öt alapítóból álló bizottság irányította, Dzsemájel rövidesen vezető szerepre tett szert, miután a többi alapító három éven belül távozott a szervezetből. Három hónappal a megalakulása után a Katáib már 300 tagot számlált. A vezérhez való lojalitás a tagoktól alapelvárás volt, miután 1937 áprilisában Dzsemájelre ruházták a főbb döntéshozói jogokat („legfőbb vezetőnek” vagy *raisznak*, „elnöknek” szólították). A szervezet

¹ Frank Stoakes: The Supervigilantes: The Lebanese Kataeb Party as a Builder, Surrogate and Defender of State. *Middle Eastern Studies*, 11. évf., 3. sz., 1975. október. 215–236.

² 1964–1970 között Libanon köztársasági elnöke volt.

³ Az említettek 1936 nyarán a libanoni küldöttség tagjaként részt vettek a berlini olimpián. Megragadta őket a náci Németország ifjúsági mozgalmainak szervezettsége. Ahogy Dzsemájel évtizedekkel később egy interjúban fogalmazott: „Németországban tanúja voltam egy egységes nemzet tökéletes irányításának.” *Magazine* (Bejrút), 1968. február 1. Idézi: John P. Entelis: *Pluralism and Party Transformation in Lebanon. Al-Kata'ib, 1936–1970*. E.J. Brill, Leiden, 1975. 46.

⁴ Vö. James P. Jankowski: The Egyptian Blue Shirts and the Egyptian Wafd, 1935–1938. *Middle Eastern Studies*, 6. évf. (1970), 1. sz. 77–95.

számára az első válságos pillanat ez év novemberében következett be, amikor a francia mandátori hatóságok feloszlattak minden paramilitáris szervezetet Libanonban. Ez az intézkedés elsősorban éppen a falangisták, illetve muszlim hasonmásuk, az an-Nadzsade („segítők”) ellen irányult. Miközben utóbbi elkötelezett volt Libanon és Szíria egyesülése iránt, előbbi az alpesi ország függetlensége mellett tört lándzsát. A két szervezet tagjai között összecsapások törtek ki Libanon-szerte, Dzsemájel pedig egyre inkább franciaellenes politikát folytatott és tiltakozott a félkatonai csoportok betiltását kimondó rendelet ellen. A mandátori hatóságok talán éppen e tiltakozások hatására szemet hunytak a Katáib működése fölött, miután a párt megígérte, hogy tevékenysége az ifjúság testi, fizikai nevelésére korlátozódik. 1938-ban ennek ellenére hivatalosan is kiállt a független Libanon eszméje mellett, melyet ugyanakkor szoros baráti és szövetségi kapcsolatok kötnének össze Franciaországgal. A Katáib „tisztán libanoni nemzeti intézmény”, mentes mindenféle „felekezeti vagy faji jellegzetességtől, küzd minden olyan antinacionalista doktrína ellen, melynek célja a mai Libanon lerombolása vagy meggyengítése”. A párt törekszik „a rendezett és fegyelmezett demokráciára. Jelmondata: Isten, Szülőhaza, Család.”⁵ Párizs libanoni szerepe egyébként megosztotta a keresztény felekezeteket. Egyesek az ország teljes függetlenségét akarták, mások viszont meg voltak győződve arról, hogy Franciaország jelenléte védelmet biztosít az arab-muszlim törekvésekkel szemben. Utóbbi álláspontot képviselte Émile Eddé, a keresztény politikai formációkat összefogó, franciabarát Nemzeti Blokk vezetője.⁶

1943-ban a Falange szakított Eddével és az azonnali függetlenség megadását követelte. Ez komoly nemzeti legitimitást biztosított számára, miközben sikerült a keresztények jelentős részének támogatását is megőrizni. A párt ideológiáját így foglalta össze Dzsemájel egy 1969-es interjújában: „Libanon nyelve arab, szomszédsága és érdekei is arabok, de a libanoni nem az arab faj része. Hiszünk a libanoni nacionalizmus létezésében, mely egyenrangú az arab nacionalizmussal... Ugyanolyanok vagyunk, mint az olasz vagy az angol nép.”⁷ Ez az arab nacionalizmussal való „egyenrangúság” valójában inkább szembenállást jelentett, hiszen magában foglalta Libanon határainak és területi integritásának védelmét, amit az arab nacionalisták éppenséggel fel akartak számolni az egységes arab állam oltárán. Ebben az értelemben a libanoni nacionalizmus igénye az arab nacionalisták szemében egyet jelentett a libanoni identitás arab dimenziójának tagadásával. Ez politikailag azért volt problematikus, mert éppenséggel a libanoni identitással kapcsolatos vita állt a felekezeti viszály középpontjában. Az 1943-ban megkötött törékeny Nemzeti Paktum az identitás kérdését megoldatlanul hagyta; a muszlim és a keresztény elitek csak abban tudtak megegyezni, hogy Libanon nem teljesen arab, ugyanakkor nem is „nem arab”. Ez az önazonosság „egyszerre muzulmán és keresztény, nem kizárólagosan egyik vagy másik”.⁸

A második világháború és a függetlenség elnyerése után a falangista mozgalom úgy döntött, indít jelöltet a parlamenti választásokon, s ekkor vette fel hivatalosan a Libanoni al-Katáib Párt nevet (addig a Libanoni Falanxok [*Phalanges Libanaises*] nevet viselte). Politikai Bizottságot hoztak létre, valamint évente kongresszusokat tartottak a szervezet demokratizálása jegyében, mert így akartak megszabadulni a párt igen elterjedt neofasiszta imázsától. 1952-től a mozgalom vonakodva ugyan, de végleg magára öltötte egy alkotmányos

⁵ John P. Entelis: *Pluralism and Party Transformation...* i. m. 55. A jelmondatot az 1936–1939-es spanyol polgárháborúban a falangistákat támogató karlista mozgalomtól vették át, mert a karlisták és a falangisták katolikus romantikus nacionalizmusa imponált Dzsemájelnek. Michael Johnson: *All Honourable Men. The Social Origins of War in Lebanon*. I.B. Tauris, London, 2001. 148–149.

⁶ As'ad AbuKhalil: Libanon. In: Frank Tachau (szerk.): *Political Parties of the Middle East and North Africa*. Greenwood Press, Westport, 1994. 330.

⁷ *The Daily Star*, 1969. március 2.

⁸ J. Nagy László: *Az arab országok története a XIX–XX. században*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1997. 79.

párt jegyeit. Továbbra is megmaradt paramilitáris szervezetnek, de már elindult a választásokon, ahol eleinte gyenge, majd egyre jobb eredményeket ért el. A pártvezetés számára a politikai befolyás növelése olyannyira fontosnak számított, hogy még az 1948–1949-es ellenségtől, Izraeltól is fogadott el szerény pénzügyi támogatást az 1951-es parlamenti választások kampánya során.⁹ Fordulatot az 1958-as válság eredményezett: a párt keresztények közötti befolyása és politikai hatalma pillanatok alatt megerősödött, a felekezeti agitáció és mozgósítás pedig lehetővé tette, hogy a Katáib a korábnál világosabban fogalmazza meg az üzeneteit. Az ősz folyamán alapító elnöke, Pierre Dzsemájel tagja lett a kormánynak, s onnantól kezdve a Katáibnak 1975-ig mindvégig volt egy-két minisztere. Pozícióját eleinte a fegyveres ereje, később pedig egyre inkább a magas taglétszáma biztosította: az 1970-es évek közepén a 3 milliós országban 60 ezer tagot mondhatott magáénak. Igaz, a 99 tagú parlamentben sosem volt kilencnél több képviselője, de ők a tagság egészéhez hasonlóan a vezetés szigorú ellenőrzése alatt álltak.

A pártképviselek számának gyarapodása (1951–1972)

Év Parlamenti ciklus	1951 7.	1953 8.	1957 9.	1960 10.	1964 11.	1968 12.	1972 13.
Katáib (Falangista Párt)	3	1	2	6	4	9	7
an-Nadzside	-	-	-	1	-	1	-
Haladó Szocialista Párt (HSZP)	2	1	2	5	6	5	5
Nemzeti Blokk	3	3	5	4	3	6	3
Nemzeti Liberális Párt (NLP)	-	-	-	5	7	8	11
Alkotmányos Unió	5	3	3	5	5	3	3
Tasnak	2	1	2	4	4	4	4
Al-Hajatu-l-Vatanija	-	-	-	1	-	-	-
MAN	-	-	-	-	-	1	1
Pártképviselek összesen	15	9	15	31	29	37	34
Mandátumok összesen	77	44	66	99	99	99	99
A pártképviselek számaránya (%)	19	20	23	31	29	37	34

Forrás: Antoine Messarra: Les partis politiques au Liban: une expérience arabe pionnière et déclin. In: Pierre-Robert Baduel (szerk.): Les partis politiques dans les pays arabes. 1. Le Machrek. *Revue des mondes musulmans et de la Méditerranée*, 81–82. sz. Édisud, Aix-en-Provence, 1998. 135–151.

A pártot a politikai palettán saját milíciája és a baloldali kritikák ellenére a centrumba helyezhetjük. Radikálisabb tagjai alternatív nevét, a Libanon Szociális és Demokratikus Pártja elnevezést preferálták. Ideológiája magába olvasztotta az erős libanoni patriotizmust, a modern liberális demokratikus politikai elveket és az állam által támogatott egyéni vállalkozó szellemet. Ellenezte a baloldaliságot és a kommunizmust, ugyanakkor az individualizmust is. Fő céljai közé tartozott a libanoni állam fenntartása és megerősítése, a társadalom, a gazdaság és a politikai rendszer reformja és fejlesztése, valamint saját támogatottságának növelése az országban és a kormányban.

⁹ Benny Morris: Israel and the Lebanese Phalange: The Birth of a Relationship, 1948–1951. *Studies in Zionism*, 5. évf. (1984), 1. sz. 125–144.; Eyal Zisser: The Maronites, Lebanon and the State of Israel: Early Contacts. *Middle Eastern Studies*, 31. évf. (1995), 4. sz. 889–918.

A párt elvei túlléptek a felekezeteken és a regionalizmuson, hiszen ez volt az egyetlen libanoni politikai erő, amelynek mindenütt voltak alapszervezetei. Persze ettől még mind konfesszionális, mind földrajzi értelemben egyenlőtlenül volt jelen az ország különböző részein. Ahogy a népszerűsége nőtt, úgy lett egyre kifinomultabb a toborzás és a propaganda. Tagjai 85–90%-ban keresztények, elsősorban maroniták voltak, rajtuk kívül azonban síiták és drúzok is képviseltették magukat, sőt a kicsiny zsidó közösség soraiból is megtalálhatók voltak néhányan. Entelis azt írja, hogy „a keresztények aránya némileg csökkenő, a nem keresztényeké némileg növekvő tendenciát mutatott”.¹⁰ A párt egyik nem túl megbízható vizsgálata 1974-ben egyenesen azt mutatta ki, hogy 1970-re a muszlimok számaránya az 1960-as 4%-ról 10%-ra növekedett. Ez már csak azért is kétséges, mert éppen a PB egyik tagja és a párt egyik főideológusa, Amin Nadzsi (Antoine Nadzsm) nyilatkozta azt 1982-ben, hogy a muszlimok körében a tagtoborzás gyakorlatilag kudarcot vallott, aminek az oka a „fanatikus muszlimok” fenyegetése volt.¹¹ Mindennél többet mond, hogy a párt vezetőségébe egyáltalán nem kerültek be muszlimok. A szervezet „legsűrűbb” körzetei Bejrút keleti, keresztény negyedei, a tengerparti sáv és a Libanon-hegység nyugati oldala voltak. Ezekben a térségekben a Katáib dominánsnak számított annál is inkább, mert több helyen szövetségre lépett más erővel (Kelet-Bejrútban például az örményekkel). Amikor az 1972-es parlamenti választások alkalmával Pierre Dzsemájel Bejrút 1. számú, túlnyomórészt keresztények lakta választókerületének maronita képviselői mandátumáért indult, megszerezte a szavazatok mintegy 90%-át, az egyik zsidó szavazókörben pedig a 100%-át. A muszlim szavazókörökben azonban csak 16–24%-ot kapott.¹²

A Katáib felekezeti összetétele 1969-ben

Felekezet	A tagság százalékában
Maronita	80
Egyéb keresztény	10
Zsidó	2
Síita	6
Szunnita	1
Drúz	1

Forrás: As’ad AbuKhalil: Lebanon. i. m. 333.

Tagságában férfiak és nők egyaránt jelen voltak, társadalmilag pedig elsősorban a munkásság és az alsóközéposztály, de itt meg kell jegyezni, hogy nyugati szakkifejezéseket alkalmazni a libanoni társadalmi rétegződés leírására csak nagy-nagy óvatossággal javallott, különösen vidéken. Fontos társadalmi bázist jelentett még a diákság és a szabadfoglalkozásúak köre. Összességében a tagok szerény körülmények között élő emberek voltak.

A párt hitt az intézményesített demokráciában, habár ez a szervezeten belül kevésbé mutatható ki. Van, aki szervezeten belül „konzultatív oligokráciaként” (kevesek uralmaként) jellemzi a pártot, mert a Politikai Bizottság hozta a döntéseket, miközben a Központi Bizottság tanácsadói funkciókat gyakorolt. Ténylegesen a pártelnök rendelkezett döntéshozói jogokkal, a döntéseit pedig a PB jóváhagyta. Természetesen az elnök a döntéseit széleskörű konzultációk után hozta meg, ez az „informális paternalizmus” pedig egyre inkább a demokratikus karakter felé mozdult el.¹³

¹⁰ John P. Entelis: *Pluralism and Party Transformation...* i. m. 110.

¹¹ As’ad AbuKhalil: Lebanon. i. m. 333.

¹² As’ad AbuKhalil: Lebanon. i. m. 334.

¹³ Frank Stoakes: *The Supervigilantes...* i. m.

A Kataib tevékenységében formális és informális elemeket is felfedezhetünk. Ennek meghatározója az elnök volt, bizonyos sajátos vagy különleges kérdések esetében bizottságokat is felállítottak. Hatékony, de kicsiny titkárság segítette a döntéshozatalt. A politikai döntésekben szélesebb, a katonai határozatokban szűkebb volt a konzultáció, utóbbi esetben közvetlenül az elnök döntött.

A párton belül szigorú hierarchia uralkodott, ami az eredeti félkatonai jelleg öröksége lehetett. Alapelvárás volt a fegyelmezettség. A tagokat három kategóriába szervezték: regionális, foglalkozási (beleértve a diákokat), katonai. Minden tagnak valamelyik régióhoz kellett tartoznia, de nem kellett valamelyik foglalkozási kategóriához vagy a katonai részleghez kötődnie. Sőt foglalkozási kategóriához anélkül is lehetett tartozni, hogy az illető párttag lett volna. Ilyenkor értelemszerűen nem lehetett regionális hovatartozásról beszélni.

A párt két legfőbb célja az állam fenntartása, megőrzése és a társadalom fejlesztése, de az előbbi volt az elsődleges. Voltak viták arról, hogy mi tekinthető veszélynek vagy fenyegetésnek az államra nézve, valamint a reformok sebességét illetően is. E tekintetben a tagokat a konzervatívok, a radikálisok vagy a centripártiak közé sorolhatjuk. A „radikális” ebben az értelemben a reformok sebességére vonatkoztatható, elsősorban diákok és szabadfoglalkozásúak sorolhatók ebbe a kategóriába, de nem alkottak többséget. A konzervatívok a magánkezdeményezések bajnokai voltak, a reformokat azért tartották szükségesnek, hogy megelőzzenek bármilyen balos forradalmat. A radikálisok is hasonlóképpen gondolkodtak, de ők a forradalmi veszélyt nagyobbban látták. Ezért azt hangoztatták, hogy csak a gyors és alapvető reform előzheti meg a robbanást. A centrum úgy vélte, a fennálló rendszer ugyan instabil, viszont működik és a lakosság többsége számára elfogadható, átalakítani csak a nemzeti kultúra folyamatos evolúciójával lehet a meglévő törvényes és alkotmányos keretek között. Az elhamarkodott intézkedések csak aláásnák a rendszert, nem hoznának helyette semmit, s utat nyitnának az anarchiának, végső soron a forradalomnak.

A radikálisok és a konzervatívok különbözőképpen ítélték meg a libanoni baloldal által az államra jelentett veszélyt. A radikálisok szerint ez a baloldal alapvetően gyenge, csak a népi elégedetlenség kihasználásával erősödhetne meg. A konzervatívok szerint ellenben a baloldal nem egyszerűen a társadalmi igazságtalanságok szimptomája, hanem a konspiráció és az „ötödik hadoszlop” képviselője, mindenekelőtt Libanon arab ellenségeinek kezében. Amióta jelen voltak az országban a palesztin gerillák, a baloldal jelentette veszély szerintük csak fokozódott.

Mindez arra utalt, hogy különböző módon ítélik meg a párt egyes szárnyai az államra leselkedő külső fenyegetéseket. A konzervatívok szemében az elsődleges, közvetlen fenyegetés a radikális arab államok és a palesztin ellenállási mozgalom részéről érte Libanont. Izrael részéről azért lehetett a véleményük szerint fenyegetésről beszélni, mert a szíriaiak és a palesztin gerillák tevékenysége ezt eredményezi. Szerintük Libanon csupán nyelvi arab ország, ezért a többi arab állammal csak a libanoni érdekeknek megfelelően szabad kapcsolatokat fenntartani pontosan úgy, mint minden más állam esetében. A radikálisok szerint ellenben Libanon megkérdőjelezhetetlenül az arab világ része, miközben részese a nyugati vagy nemzetközi kultúrának is. Szerintük Libanonnak vannak kötelességei az arab országok és a palesztinok felé, az ezzel járó következményeket pedig el kell viselnie. A két szárny között a fő vitatéma a reformok és a fejlődés üteme volt, a libanoni állam fennmaradását mindketten abszolút prioritásnak tekintették. A centrum egyetértett abban, hogy a legfőbb veszély az arab országok és a palesztin gerillák miatt fenyeget. Egyúttal a reformok is szükségesek, mert ezek elmaradása az állam ellenségeit erősíti. Látható tehát, hogy a pártban jelen volt a fegyelem, ugyanakkor a véleménykülönbség is.

Az államot a Katáib erős, hatékony, egységes módon képzelte el. A határok szentek és sérthetetlenek, a kormányzat képviseli a nép érdekeit és igazságosan cselekszik. Elfogadhatatlan, hogy egy kormány törvénytelenül működjön, hogy valamilyen ellenzéki szervezet megpróbálja erőszakosan megragadni a hatalmat (mint például 1961 decemberében). Az sem elfogadható, hogy bárki, akár a szíriaiak, akár az Arab Liga, akár Izrael sértse Libanon szuverenitását. Éppen ezért szükséges a hadsereg fejlesztése, mely – a párt véleménye szerint – 1975 előtt nem lett volna képes elhárítani egy esetleges izraeli támadást. Sőt még az is gondot okozott volna, hogy a palesztin menekülttáborokat libanoni ellenőrzés alá vonják. Ugyanígy elégtelennek és alkalmatlannak gondolták a hírszerző szervezetek, a titkosszolgálatok működését.¹⁴

Problémát jelentett a párt szemében, hogy hiába tűnt egységesnek az állam, valójában föderációs tendenciák jelentkeztek regionális, de főleg vallási okokból, mivel a felekezetek tagjai nagyobb legitimitást tulajdonítottak a felekezeti vezetőiknek, mint az államiaknak. Miközben a keresztények erős libanoni patriotizmust tápláltak, a szunnita muszlimok sokkal nyitottabbak voltak az arab világ mozgalmai és általában az arabizmus iránt. A törésvonalakat erősítette, hogy az 1960-as évekből gyors gazdasági fejlődésből a szunnita tömegek jórészt kimaradtak. A Katáib vezetői jól érzékelték az ebből fakadó veszélyeket és 1958 után próbáltak is megoldást keresni. Javaslatokat dolgoztak ki az államgépezet működésének javítására, a közvélemény megnyerésére. Szembeszegültek minden olyan kísérlettel, mely az állam szuverenitását vagy autoritását korlátozni akarta. Enyhítették a Libanont alkotó „komponensek” (a felekezetek és a gazdasági szereplők, például munkaadók és munkavállalók, földbirtokosok és bérlők) közötti ellentéteket. Olyan külpolitikát szorgalmaztak, mely csökkenti a külföld részéről Libanonra nehezedő nyomást, egyúttal maximális támogatást szerez az emigráció körében az állam számára.

A falangisták szereplése a parlamenti választásokon (1943–1968)

Év	Jelöltek száma	A megválasztott képviselők száma	%
1943	0	0	0
1945	1	0	0
1947	4	0	0
1951	5	3	60
1953	2	1	50
1957	4	1	25
1959	1	1	100
1960	7	6	86
1964	9	4	44
1968	9	9	100
Összesen	42	25	60

Forrás: As'ad AbuKhalil: Lebanon... i. m. 331.

A Katáib a maga helyét az állam legfőbb védelmezőjének szerepében látta. Jól illusztrálja ezt az 1973 decemberében Szulejmán Franzsié köztársasági elnökhöz eljuttatott memoranduma, amelyben az államra leselkedő legnagyobb veszélyt abban látta, hogy a marxisták megpróbálják erővel rákényszeríteni a maguk rendszerét az országra. A szöveg így hangzik: „Köszönjük Istennek, hogy az állam határozottan szembeszegül ezzel a kihívással, mi ebben támogatjuk önt, támogatjuk az ön álláspontját. Ha azonban az állam nem lenne képes teljesíteni a kötelességét, meggyengülne vagy habozna, akkor, elnök úr, nekünk magunknak kellene cselekednünk; a demonstrációkra még nagyobb demonstrációkkal, a sztrájkokra még kiterjedtebb sztrájkokkal, a keménységre keménységgel, az erőre erővel kellene

¹⁴ Frank Stoakes: The Supervigilantes... i. m.

válaszolnunk.”¹⁵ Ebben a szellemben a párt felkészült arra, hogy erőforrásait bevesse a fejlesztési politika, a reform és a jó kormányzás elősegítésére, valamint az említett célok elérése érdekében a kormány nyomás alá helyezésére. A kormány munkáját a párt a miniszterein keresztül befolyásolni tudta, e minisztereket pedig minden, akár katonai erővel is támogatta. Ugyanez a szoros ellenőrzés érvényesült a párt parlamenti képviselői felett is, akikkel érzékeltették, hogy a párt nélkül senkik lennének. Más pártok képviselőitől eltérően összetartók és engedelmesek voltak. A Katáib a parlamentben felelősen viselkedett, semmi olyat nem tett, amely aláásta volna az intézmény tekintélyét. Általánosságban is elmondható, hogy az állam tekintélyét, beleértve a jelképeit, nagyon komolyan vette. Minden ellene irányuló támadást a párt lapjában határozottan elutasított, ezenkívül tüntetéseket szervezett, sőt a fizikai megtorlástól sem riadt vissza. Ebben főleg a diákság vett részt, nem véletlen, hogy a libanoni egyetemeken gyakoriak voltak a véres összecsapások a különböző vallású és a kommunista hallgatók között.

A William Amin Hauri (1908–1976) által vezetett pártmilícia feladata is az állam védelme volt. A libanoni történelem jól ismeri a helyi vezetők, klán-vezérek által fenntartott önvédelmi erőket. Az 1970-es évekre általánossá vált, hogy ezek a lokális fegyveres bandák a pártok milíciáivá alakultak át, s minden valamirevaló pártnak lett ilyen fegyveres szervezete. Ezek mérete és harcértéke azonban erősen különbözött. A Katáib milíciájával csupán egyetlen párt, a tekintélyuralmi vonásoktól sem mentes Szíriai Szociális-Nacionalista Párt vette fel a versenyt, amely egyébként esküdt ellensége volt a Katáibnak.¹⁶ A kiképzés alatt álló milicisták száma egyszerre sosem haladta meg a 3000 főt, de az azonnal bevethető fegyveresek száma ennek legalább a kétszeresére rúgott. A milícia ugyan területi alapon szerveződött, de bármikor összevonható volt bárhol az országban. A tagok professzionális kiképzésben részesültek, volt egyenruhájuk, fegyverzetükben automata puskák, gépfegyverek, kisebb ágyúk is megtalálhatók voltak (1956-ig azonban többé-kevésbé fegyvertelenek voltak). 1958 után a fegyvervásárlások elvitték a párt költségvetésének legnagyobb részét. A szállítás leginkább magánúton történt. Csupán egyetlen haderő volt erősebb ennél, a palesztin gerillák serege, mely létszámban és felszereltségben is felülmúlta a Katáib milíciáját. Mivel az SZSZNP nagy-szír érdekeket képviselt, a palesztinok a saját ügyüket védelmezték, a többi pártmilícia pedig a vezetők egyéni parancsainak engedelmeskedett, ezért azt mondhatjuk, hogy egyedül a Katáib milíciája tekintette kimondott feladatának az állam védelmét. A hivatalos pártálláspont szerint ki kellett egészítenie az állam fegyveres erőit, ha erre szükség volt.

A Katáib 1967-es hatnapos háború után egyre inkább úgy értékelte a helyzetet, hogy az államra leselkedő legnagyobb veszélyt az ország területén élő palesztin menekültek jelentik. Az 1964-ben megalakult Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) azt a stratégiát követte, hogy az Izraellel szembeni sikeres ellenállás érdekében beszivárog, betelepül a zsidó állammal szomszédos arab frontállamok területére, ezeket az országokat pedig műveleti szintérré, az ellenállás földjévé alakítja, mintegy államot hoz létre a vendéglátó államon belül. 1968-ban így jöttek létre Libanon izraeli határövezetében az első palesztin katonai bázisok, később pedig szilárd palesztin pozíciók Nyugat-Bejrútban, az ország északi és déli részén, valamint a Bekaa-völgyben. A fegyveres ellenállással elsősorban a szunnita lakosság szimpatizált, de támogatta azt az egész lakosság és a különböző politikai szervezetek is, természetesen nem egyforma intenzitással. Amikor 1968 júniusában egy libanoni fiatal a megszállt palesztin területeken az izraeliekkel vívott összecsapásokban életét veszítette, bejrúti temetése valóságos Izrael-ellenes demonstrációvá változott, több tízezren vettek rajta részt és

¹⁵ Frank Stoakes: *The Supervigilantes...* i. m.

¹⁶ A párról bővebben lásd: Ferwagner Péter Ákos: *A Nagy-Szíria-terv a hetvenes években. Mediterrán Világ*, 13. 2010. 13–35.

megjelentek a jobb- és baloldali politikai vezetők (Samún, Dzsemájel, Eddé, Dzsumblatt stb.).¹⁷ A falangisták szerint ugyanakkor fennállt a veszély, hogy a libanoni balos szervezetek csatlakoznak a PFSZ marxista csoportjaihoz, ezáltal pedig ők is fegyveres milíciára tehetnek szert. Ez annál is inkább nyílt probléma volt, mert nem egy marxista palesztin szervezet kijelentette, hogy csak azután lehet legyőzni Izraelt, ha előbb forradalmat robbantanak ki Jordániában és Libanonban: Tel-Avivba az út Bejrúton és Ammánon át vezet... Maga Dzsemájel is úgy látta, hogy a palesztinok forradalmisága nem csupán az 1943-as Nemzeti Paktum létrejöttére, hanem egyenesen Libanon fennmaradására jelent fenyegetést.¹⁸ Nem túlzás tehát Karim Mrué libanoni kommunista politikus utóbb tett megállapítása, hogy a keresztény jobboldal „kvázi rasszizmust” táplált a palesztinokkal szemben.¹⁹

1969-től a libanoni palesztinok tevékenysége felélénkült, gyakorlatilag akadálytalanul cselekedhettek, táboraik kvázi területenkívüliséget élveztek. Egyre több fegyver áramlott hozzájuk. 1970 szeptemberében a PFSZ-t a jordániai hadsereg véres harcok árán kiűzte a sivatagi országból, a vezetőség pedig Libanonba menekült, így a palesztin ellenállás centruma a levantei államba tevődött át. A Bejrútba beözönlő palesztinok a fegyvereik mellett magukkal hozták a népi felszabadító háborúról vallott forradalmi elméleteiket is. Az ebben az évben hatalomra került Szulejmán Franzsié köztársasági elnök²⁰ elhatározta, hogy határozottan szembeszegül a PFSZ jelentette fenyegetéssel, hiszen a gerillák Izrael-ellenes akciói a zsidó állam rendszeres és aránytalanul nagy ellencsapásait váltották ki, amelyek elszenvedője Libanon volt. Ezenkívül a libanoni baloldali ellenzék, az alacsony társadalmi helyzetű rétegek a fennálló hatalommal szembeni politikai és szociális küzdelmeikben eszközként használták fel a gerillákat, támaszkodtak rájuk. A palesztinok számának növekedése és tevékenységük kiterjedése a Katáibot arra készítette, hogy átgondolja katonai stratégiáját. Mikor a gerillák egyes utakat lezártak, a párt milíciája a hadsereg segítségére sietett a blokád feloldásában. Tervbe vették bizonyos menekülttáborok körülzárását is, ehhez azonban nehézfegyverzetre lett volna szükségük, amivel nem rendelkeztek. Hozzáláttak a keresztények lakta Kelet-Bejrút védelmének megszervezéséhez.

Valószínűleg a PFSZ jelenlétének is köze lehetett ahhoz, hogy a falangisták 1968-ban létrehozták a Három Párt Szövetségét a korábbi elnök, Camille (Kámil) Samún Nemzeti Liberális Pártjával és Raymond Eddé Nemzeti Blokkjával. A libanoni nacionalizmus mellett, a palesztin fenyegetés és az arabista irányvonal ellen léptek fel. A szövetség az 1968-as választásokon 30 mandátumot szerzett a 99 tagú parlamentben – ilyen kiváló eredményre bármely párt részéről 2005-ig kell majd várni. 1969-ben ugyan a Nemzeti Blokk kivált a szövetségből az 1969. november 2-i kairói szerződésről vallott különvéleménye miatt,²¹ de az NLP-vel a kapcsolatok fennmaradtak. 1976-ban ez vezet majd el a Libanoni Erők létrehozásához.

Az 1975 előtti években a Katáib a szövetségeseivel együtt arra törekedett, hogy megelőzzön vagy megakadályozzon minden felforgató tevékenységet, szabotázszt, amely a szerinte gyenge és határozatlan állam ellen irányul, akár a palesztinok, akár más idegenek követik el. Biztosítani akarták a kormányzat működését, a diplomáciai kapcsolatok fenntartását, az üzleti

¹⁷ Karim Mroué: *Un demi-siècle d'utopie, mémoires d'un dirigeant de la gauche libanaise*. Téraèdre, Paris, 2009. 148.

¹⁸ As'ad AbuKhalil: Libanon. i. m. 332.

¹⁹ Karim Mroué: *Un demi-siècle d'utopie...* i. m. 167.

²⁰ Meir Zamir: The Lebanese Presidential Elections of 1970 and their Impact on the Civil War of 1975–1976. *Middle Eastern Studies*, 16. évf. (1980), 1. sz. 49–70.

²¹ A megállapodást Jasszer Arafat PFSZ-elnök és Émile Busztani libanoni vezérkari főnök kötötte meg. Szabályozta a PFSZ gerilláinak jelenlétét és tevékenységét Dél-Libanon területén. Az egyezményt a falangisták is elfogadták. Helena Cobban: *The Palestinian Liberation Organisation. People, Power and Politics*. Cambridge University Press, Cambridge, 1984. 47.

élet folytatódását, a kommunikáció, a turizmus, a felsőoktatás zavartalan működését. A párt négy fő veszélyt nevezett meg: (1) a kormány, a szolgáltatások és a kommunikáció szétzilálódása; (2) az üzleti élet megbénulása; (3) a külföldi tulajdonban lévő vállalkozások és tőke elmenekülése; és (4) a közbizalom összeomlása, a pánik elterjedése.²² Mindezt könnyedén elő lehetett idézni néhány épület, berendezés, híd, repülőtér lerombolásával, diáktüntetésekkel, egyéni erőszakkal. A Katáib ezért az 1960-as, 1970-es évek fordulóján hatékonyan működött közre a nagykövetségek, külföldi üzletemberek, elektromos központok, víztározók stb. védelmében. Fontos helyet foglalt el e tekintetben a kisebbségek (például a csekély számú zsidó közösség) megóvása is abból a megfontolásból, hogy a libanoni állam alkotmányos feladata minden polgára számára a biztonság garantálása.

A párt befolyása ezekben az években messze túlterjeszkedett a milíciája katonai képességein. Az egész országban jelen volt minden körzetben, minden szakmai szervezetben, a kormányhivatalokban, az egyetemeken, a közszolgáltatásokban, az üzleti életben. Az információk így első kézből jutottak el a vezetőséghez. Ezzel a szervezettel ténylegesen az állam támasza tudott lenni akár még hírszerzési, titkosszolgálati területen is. Az információterjesztésben a saját hálózatai, hírközlő eszközei (rádió, újságok) nagy szerepet játszottak. Ez a szerep különösen a válságok idején erősödött fel. Nem véletlenül mondogatták, hogy a fennálló viszonyok állandóságában érdekelt keresztények béke idején hajlamosan megfélemezni a Katáibról, válság idején viszont mindannyian katáibisták lesznek.

A pártvezetés – éppen a politikai félreértések és a légkör megromlásának elkerülése végett – igyekezett szoros kapcsolatokat fenntartani minden fontosabb szereplővel. Jasszer Arafat PFSZ-elnök, Kamal Dzumblatt drúz vezető stb. mind olyan politikus, akivel rendszeresek voltak a konzultációk. De állandó az érintkezés az arab nacionalistákkal és a marxistákkal is. A kapcsolattartás persze nem korlátozódott Libanonra. Személyes kontaktusok sokasága alakult ki az 1960-as években az arab világ befolyásos vezetőivel. Ezeknek a kapcsolatoknak az volt a céljuk, hogy meggyőzzék a partnereket a libanoni függetlenség előnyeiről az egész arabság számára. Azt is demonstrálni akarták, hogy a libanoniak megvédik magukat minden támadással, befolyásolási kísérlettel szemben, ahogy az például 1958-ban Nasszerrel szemben történt. Hasonlóképpen kiváló volt a viszony Iránnal is. Diplomáciai, szakszervezeti vagy egyéb szakmai szervezeti összeköttetések révén a párt szerteágazó kapcsolatrendszert épített ki a Közel-Keleten kívüli államokkal is. A nyugatiakkal ez könnyen ment, mivel Libanonban a demokratikus arab állam modelljét látták, ezért eleve pozitívan viszonyultak hozzá. A Katáib azt hangoztatta külföldön, hogy Libanonnak joga van a szuverenitásához, ez az önállóság pedig stabilizáló hatást gyakorol a nemzetközi kapcsolatokban is. Ennek megfelelően az állam fennmaradása mindenki érdeke. A legjobb viszonyt a franciákkal (hagyományosan), a britekkel és az amerikaiakkal alakították ki.

A párt jelen volt az amerikai, ausztráliai és afrikai emigrációban is. Az 1970-es évek elején ennek a libanoni emigrációnak a létszáma 3 és 4 millió között mozgott, azaz meghaladta az anyaország lakosságának számát. A párt elsősorban nyomásgyakorló lobbicsoportként tekintett az emigránsokra, akik a befogadó országban Libanon támogatására szólíthatják föl a kormányokat pontosan ugyanúgy, ahogy Izrael élvezte a világ zsidó lakosságának támogatását. Delegációkat menesztett az emigráns szervezetekhez, szorgalmazta a Libanoni Tengerentúliak Szövetségének létrehozását és sürgette a kormányt, hogy szenteljen ennek a problémának nagyobb figyelmet. Mivel az emigránsok nagyobb része keresztény volt, ezért hozzájárulhattak az otthoni felekezeti egyensúly fenntartásához, amit a beáramló muszlim palesztinok tömegei veszélyeztettek (érdekes módon a libanoni muszlimok demográfiai

²² Frank Stoakes: The Superevilantes... i. m.

növekedése nem aggasztotta különösebben Dzsemájelt).²³ Természetesen egyáltalán nem elhanyagolható szempont az sem, hogy az emigránsok anyagi támogatása jelentős szerepet játszott a párt vagyonának gyarapításában.

Mivel Libanon fő jellegzetessége változatlanul a felekezeti maradt, a párt ezzel a kérdéssel kapcsolatban is kialakította az álláspontját. A Katáib 1975 előtt nem ellenezte magát a vallási sokszínűséget, a vallásszabadság gyakorlásához is ragaszkodott, viszont úgy vélte, hogy Libanon missziója a különböző vallási, kulturális és etnikai csoportok közötti egyenlő és testvéri együttműködés modelljének a megteremtése. Szerinte ezt a célt gátolta a fennálló konfesszionális politikai rendszer, amelyben a felekezetek elosztották egymás között a politikai tisztségeket. A Katáib azt állította, hogy a kormányt a tagjai vallásos hovatartozására vonatkozó mindennemű utalás nélkül kellene működtetni. Megosztott volt azonban a fennálló rendszer megítélésében és megváltoztatásának sebességében. A radikálisok szerint a konfesszionális eljátszotta történelmi szerepét, el fog tűnni, fenntartása felesleges, sőt káros. Ezzel szemben a konzervatívok és a párt hivatalos irányvonala a konfesszionális politikai gondolkodásának mélyen gyökerező elemeként fogta fel, amelynek átalakítását nagyon át kell gondolni és csak fokozatosan szabad végrehajtani. A jövőben két lehetőség áll fenn: vagy kvázi föderális állam jön létre a kormányhivatalok felekezetek közötti elosztásán alapulva, vagy megszűnik az állam. A nép egyelőre nem áll készen a politikai szekularizációra, s ha ezt előkészítetlenül vezetnék be, intézményi vákuum jönne létre és minden bizonnyal dezintegrációs folyamatok indulnának el. Előbb meg kell vizsgálni, a társadalom mennyire van felkészülve a szekularizációra. Vitára kell bocsátani például a polgári házasságkötés lehetőségét, s ha ezt elfogadják, akkor a személyi jogállást – melyet egyelőre a vallás jog szabályoz – a polgári jog hatálya alá lehet helyezni. Csak ezután lehet hozzájárítani a politikai konfesszionális módszeres felszámolásához.²⁴

Az 1950-es évek közepén a párt részletes gazdasági és szociális reformprogramot fogadott el, amely kiterjedt az élet minden területére. Az 1940-es években kezdeményezte szakszervezetek alapítását, a munka törvénykönyvének elfogadását és a sztrájkjog bevezetését. 1958–1964 között, Fuád Siháb elnöksége idején javaslatok sokaságát tette az ország infrastruktúrájának fejlesztésére. Egységes társadalombiztosítást és oktatási rendszert szorgalmazott, a magas megélhetési költségek csökkentését.

²³ As'ad AbuKhalil: Libanon. i. m. 332–333.

²⁴ Frank Stoakes: The Supervigilantes... i. m.